

Ekofundusz a mała energetyka wodna – za i przeciw

Ekofundusz jest gorącym zwolennikiem i promotorem wykorzystania odnawialnych źródeł energii. W 2002 roku działalność Fundacji w zakresie ochrony klimatu (w tym promowania szerokiego wykorzystania odnawialnych źródeł energii) zyskała uznanie na forum międzynarodowym. Ekofundusz otrzymał nagrodę Grand Prix w konkursie „Global Energy Award 2002”. Nagroda ta została przyznana m.in. za promowanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii OZE, a przede wszystkim aktywne poszukiwanie najlepszych, najbardziej efektywnych rozwiązań.

Z roku na rok wyraźnie rośnie liczba projektów współfinansowanych przez Fundację w dziedzinie wykorzystania OZE. Łącznie w latach 1992-2002 na realizację 97 projektów wykorzystujących OZE Fundacja wydatkowała ponad 125 mln zł. Projekty te dotyczyły zarówno wykorzystania biomasy, jak i energii wiatru, słońca, wód geotermalnych oraz energii wody. Udział w tak znaczącej liczbie projektów i ich szczegółowa analiza pozwoliły na zebranie bezcennych doświadczeń co do specyfiki różnych technologii, możliwości stosowania OZE w różnych regionach Polski.

Największą pomoc Fundacji otrzymują projekty wykorzystujące biomasę, energię słońca oraz energię wiatru. Nieco inny stosunek reprezentuje Ekofundusz wobec energetycznego wykorzystania energii wody.

Zalety i wady MEW

Nie ulega wątpliwości, iż energia wody należy do odnawialnych źródeł energii. Jej wykorzystanie do celów energetycznych nie powoduje emisji jakichkolwiek zanieczyszczeń do powietrza ani też powstawania ścieków. Energia wytwarzana w turbinach wodnych jest dostarczana dosyć stabilnie, niezależnie od pory dnia, podlegając jedynie wolnozmiennym fluktuacjom w skali roku. Małe elektrownie wodne stanowią rozproszone po kraju, lokalne źródła energii elektrycznej, co pozwala na ograniczenie do minimum strat powstających w czasie jej przesyłania. Małe elektrownie wodne (MEW) są istotnym elementem regulacji stosunków wodnych – zbiorniki im towarzyszące zwiększają retencję wody, mogą służyć do celów przeciwpowodziowych, przeciwpożarowych, rekreacyjnych etc. Dodatkowo woda przechodząc przez turbinę podlega intensywnemu natlenieniu, co poprawia jej zdolność do samooczyszczania.

Z drugiej strony jednakże istnieje wiele elementów, które stawiają jednoznaczność korzyści płynących z wykorzystania energii wody pod znakiem zapytania. Budowa małych

elektrowni wodnych wraz z całą budowlą hydrotechniczną, w postaci zapory bądź jaz, wiąże się z poniesieniem znacznych kosztów inwestycyjnych. Analiza opłacalności przemawia często na niekorzyść wykorzystania energii wody, wykazując zbyt duże nakłady w stosunku do możliwych do osiągnięcia korzyści (w tym efektu ekologicznego).

Koszt uzyskania jednostki energii jest kilka razy wyższy w przypadku wykorzystania MEW, niż innych metod jej wytwarzania. Oznacza to, że środki finansowe (w tym np. dotacja Ekofunduszu) mogą być znacznie efektywniej wykorzystane, zarówno z fi-

finansowego, jak i ekologicznego punktu widzenia, jeżeli zostaną przeznaczone na realizację projektu związanego z wykorzystaniem innego źródła energii odnawialnej. Z drugiej strony, jeżeli istnieje stara elektrownia wodna na istniejącej zaporze, to jej modernizacja cechuje się zazwyczaj wysoką efektywnością ekonomiczną i kwalifikuje się do finansowania raczej z kredytów bankowych, a nie bezwrotnych dotacji Ekofunduszu. To samo dotyczy sytuacji, gdy buduje się MEW na zaporze dotąd niewykorzystywanej do celów energetycznych.

Kiedy Ekofundusz jest przeciw MEW

Podstawowym „przeciwskazaniem” do realizacji MEW jest możliwość ich negatywnego wpływu na środowisko przyrodnicze. Ekofundusz w sposób zdecydowany opowiada się przeciwko budowie MEW, jeżeli wymaga ona przedzielenia rzeki nową budowlą piętrzącą – zaporą lub jazem. Budowa nowej zapory wywiera ogromny wpływ na środowisko. Przegrodzenie rzeki wiąże się z brutalną ingerencją w naturalny ekosystem, przynosi nieodwracalne zmiany, w pierwszej kolejności stanowiąc zakłócenie swobodnego przepływu ryb. Obecność przepławek (których budowa jest obecnie wymagana prawnie) nie stanowi wystarczającego zabezpieczenia – ryby często nie są w stanie ich pokonać lub, w przypadku nie-

właściwych zabezpieczeń, są w tych miejscach masowo odławiane przez kłusowników.

Ponadto zbiornik przed tamą staje się często osadnikiem ścieków prowadzonych przez rzekę, w wyniku czego na jego dnie gromadzą się toksyczne osady, kumulujące duże ilości metali ciężkich. Zbiorniki takie są jednocześnie podatne na eutrofizację, spowodowaną stałym dopływem i gromadzeniem się związków azotu i fosforu. Może się też zdarzyć, że podniesienie poziomu wód gruntowych po wybudowaniu zbiornika przyniesie znaczne szkody budowlane i przyrodnicze w jego okolicy.

Z kolei poniżej zapory zmienia się ilość przepływającej wody i szybkość prądu rzeki, co ma negatywny wpływ na ekosystem rzeki, stanowiąc zakłócenie jej naturalnego biegu. Tak więc w takim przypadku utrata wartości przyrodniczych przekracza w sposób zdecydowany korzyści płynące z budowy elektrowni wodnej.

Stanowisko Ekofunduszu w sprawie MEW

Natomiast małe elektrownie wodne powstające w wyniku modernizacji lub remontu istniejącego wcześniej stopnia wodnego, zbudowane i eksploatowane w prawidłowy sposób, mogą być efektywnym sposobem wykorzystania OZE. Dlatego też Fundacja udzieliła w latach minionych dotacji na realizację 6 małych elektrowni wodnych o łącznej mocy 1111 kW. Środki te zostały przeznaczone na urządzenia energetyczne oraz automatykę, gwarantującą prawidłową eksploatację elektrowni, a także na urządzenia zmniejszające uciążliwość MEW dla środowiska. (Ekofundusz dotował budowę 6 przepławek). Trzeba jednak zwrócić uwagę zarówno na właściwy dobór turbiny, jak i na sterowanie automatyczne pracą elektrowni oraz prawidłowość rozwiązania przepławek.

Mając na uwadze wszystkie za i przeciw Ekofundusz stoi na stanowisku, iż budowa MEW musi być każdorazowo poprzedzona bardzo szczegółowymi analizami, zarówno co do opłacalności przedsięwzięcia, jak i wpływu inwestycji na środowisko. Projekt musi posiadać niezbędną dokumentację wymaganą przez prawo, a przede wszystkim rzetelnie wykonaną Ocenę Oddziaływania na Środowisko, uwzględniającą specyfikę danego przedsięwzięcia. Tylko takie inwestycje, które będą uwzględniać wszystkie kryteria ekologiczne i ekonomiczne mogą być rozpatrywane przez Fundację. Z całą pewnością natomiast Ekofundusz nie zdecyduje się bekrzytycznie na wsparcie projektu budowy małej elektrowni wodnej tylko dlatego, że należy ona do OZE.

Agata Antonowicz, Fundacja Ekofundusz